

Marmar Nekoro
VO Tillsyn

Datum: 2022-03-04
Dnr: **3.4.1-2021-096924**
Skyddsnivå: (K0) Ingen/låg

Läkemedelsverkets yttrande över Betänkande av 2020 års Dricksvattenutredning *En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet*, SOU 2021:81 (Dnr N2021/02620)

Läkemedelsverkets yttrande fokuserar i huvudsak på förslagen i avsnitt 10 *Riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet* och 15 *Övervakning av dricksvatten och bristande iakttagande av parametervärden*, vilka kan beröra Läkemedelsverkets miljöansvar inom sitt verksamhetsområde.

Sammanfattning

Läkemedelsverket välkomnar införandet av riskbaserad metod för vattensäkerhet och att klimatförändringars påverkan på vattenresurserna ska beaktas. Detta då förändringar i klimat sannolikt leder till stora effekter på vattnets kretslopp mellan atmosfär, land, sjöar och hav, vilket direkt och indirekt påverkar våra dricksvattentäkter.

Med avseende på en riskbaserad metod för vattensäkerhet vill Läkemedelsverket samtidigt peka på att en sådan kräver kunskap om kemikaliers hälso- och miljöegenskaper och att resurser för forskning inom området fortsatt behöver prioriteras.

Läkemedelsverket välkomnar direktivets bestämmelse avseende tillgången till dricksvatten för alla då det är en grundläggande förutsättning för god hälsa och hygien samt för att förebygga sjukdomar. Detta leder i sin tur till ett minskat behov av medicinering och i slutänden även minskade utsläpp av läkemedelsrester i miljön.

Läkemedelsverket välkomnar införandet av en bevakningslista för dricksvatten för att övervaka förekomst och spridning av potentiellt hälsofarliga ämnen inklusive hormonstörande ämnen såsom beta-östradiol. Screening och miljöövervakning är därför viktiga verktyg för att utforma och följa upp åtgärdsprogram som bör vara riktade till hela livscykeln av en substans eller produkt. Då många av ämnena kan vara svåra att rena bort i avloppsreningsverk är det en viktig del att fasa ut ämnena innan de når miljön och våra dricksvatten. För ämnen som ingår i Läkemedelsverkets verksamhetsområde ställer sig myndigheten positiv till att vid önskemål samråda med ansvariga myndigheter kring ämnen för bevakningslistan.

Då förslag kring införandet av direktivet i svensk författning inte direkt omfattar Läkemedelsverket så lämnar Läkemedelsverket inga synpunkter på förslagen.

Kommentarer till avsnitt 10 Riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet

Läkemedelsverket välkomnar införandet av riskbaserad metod för vattensäkerhet och stödjer förslaget om att riskbedömningar och riskhantering samordnas med vattenförvaltningen enligt ramdirektivet för vatten. Att hot från klimatrelaterade extrema väderhändelser beaktas (s. 160) är viktigt då exempelvis översvämningar potentiellt kan leda till läckage av potentiellt

hälsofarliga läkemedelsrester, smittämnen eller bakterier inklusive resistenta bakterier från närliggande miljöer, samt produktionsanläggningar, till dricksvattentäkterna.

Läkemedelsverket vill samtidigt peka på att en sådan riskbaserad metod också kräver kunskap om kemikaliers hälso- och miljöegenskaper. Inte sällan har vetenskaplig forskning haft en viktig roll i att bidra till ny kunskap om kemikaliers miljöegenskaper, såsom perfluorerade kemikaliers persistens i miljön, deras inlagring i vävnader och hälsoeffekter. Detta pekar på ett fortsatt behov av att resurser avsätts för forskning om kemikaliers hälso- och miljörisker.

Kommentarer till avsnitt 15. Övervakning av dricksvatten och bristande iakttagande av parametervärden

Läkemedelsverket välkomnar införandet av en bevakningslista för dricksvatten för att övervaka förekomst och spridning av potentiellt hälsofarliga ämnen inklusive hormonstörande ämnen såsom beta-östradiol (s. 318).

Läkemedelsverket vill uppmärksamma regeringen på en nyligen publicerad studie, utförd av Sveriges geologiska undersökning (SGU)¹, kring organiska mikroföroreningar i enskild dricksvattenförsörjning. Studien noterar att, trots utbredd användning av läkemedlen simvastatin (kolesterolsänkande) och metformin (antidiabetika) är de uppmätta halterna och detekteringsgraden av läkemedelsresterna anmärkningsvärda. Studien lyfter vidare att dessa läkemedel inte påvisats i tidigare screeningar. Därutöver finns ett antal andra analyserade läkemedelssubstanser, av vilka ett antal utvärderas för att kandidera att bli prioriterade ämnen inom andra EU-direktiv. Studien från SGU kunde inte genomlysas vilka källorna till dessa läkemedelsrester är utan pekar på att det rör sig om diffusa källor. Att utsläpp från diffusa källor detekteras i dricksvatten gör det svårt att avgöra källan till spridning, och därmed var åtgärder bör sättas in.

Läkemedelsverket vill vidare uppmärksamma regeringen på ytterligare en studie, utförd av Sveriges lantbruksuniversitet i samarbete med ett antal vattenvårdsförbund², vilken visar en utbredd spridning av läkemedelsrester i de viktiga dricksvattentäkterna Vänern, Vättern och Mälaren. Studien visar att koncentrationerna av läkemedelsrester generellt är låga men att halterna av hormonet östradiol i flera fall överskred miljökvalitetsnormerna i EU:s vattendirektiv.

Läkemedelsverket anser att utifrån de studier som ovan refererats till är det viktigt att begränsa och förhindra att kemiska produkter som är potentiellt hälsofarliga når våra dricksvattentäkter. Studierna stödjer Läkemedelsverkets uppfattning att det fortsatt finns en kunskapsbrist kring effekter i miljön av låga halter av ett eller flera ämnen (kombinations-effekter under lång tid) varför myndigheten vill lyfta vikten av att framgent inte enbart fokusera på enskilda substanser utan grupper av substanser. De ämnen som tas med i bevakningslistan utgör en liten del av alla substanser som kan nå dricksvattentäkterna. Det vore önskvärt att ökad screening, utöver att kartlägga halter och föroreningskällor, även studerar transportvägar till grundvatten. Utöver stärkt screening och miljöövervakning är förbättrad tillgänglighet till data och analys viktiga verktyg för att bedöma miljöstatus samt för

¹ [Organiska mikroföroreningar i enskild dricksvattenförsörjning](#)

² [Förekomst av organiska miljöföroreningar i svenska ytvatten](#)

att utforma och följa upp nuvarande och framtida åtgärdsprogram. Dessa bör vara riktade till hela livscykeln av en substans eller produkt och ämnen med liknande egenskaper. Då många av ämnena kan vara svåra att rena bort i avloppsreningsverk är det en viktig del att fasa ut ämnena innan de når miljön och våra dricksvatten. Sammanfattningsvis är tillförlitliga data avgörande beslutsverktyg för effektiv resursprioritering inom miljöövervakning, vattenförvaltning och miljöprovning.

Läkemedelsverket välkomnar vidare direktivet och utredningens förslag att även klimatförändringars påverkan på vattenresurserna ska beaktas. En bred klimatanpassning som beaktar riskerna för exempelvis ras, erosion, brister i vattentillgång för hushåll, industri och jordbruk är viktig. Häftiga skyfall och översvämningar leder till förändringar i tillrinning och översvämningens frekvens vilket kan leda till ökad press på ledningssystemen samt påverka förekomsten av vattenrelaterad och vattenburen smittspridning och halterna av potentiellt miljö- och hälsofarliga substanser, inklusive läkemedelsrester, till dricksvattentäkterna. Detta gäller både majoriteten av Sveriges befolkning som får sitt dricksvatten via den kommunala vattenförsörjningen och de cirka 1,2 miljoner människor som har egna brunnar. Därutöver vill Läkemedelsverket betona att nuvarande och framtida vattenbrist framöver kan förändra behovet av att recirkulera vatten, varför det är av yttersta vikt att screena och övervaka potentiellt farliga substanser.

Läkemedelsverket välkomnar direktivets bestämmelse avseende tillgången till dricksvatten för alla då det är en grundläggande förutsättning för god hälsa och hygien samt för att förebygga sjukdomar. Detta leder i sin tur till ett minskat behov av medicinering och i slutändan även minskade utsläpp av läkemedelsrester i miljön. Även här återfinns kopplingar till klimatförändringar då det regionalt kan förekomma minskad nederbörd och vattenbrist.

Med utgångspunkt från den bredd av utmaningar som samhället står inför gällande tillgång till dricksvatten av god kvalitet vill Läkemedelsverket lyfta vikten av en ökad samverkan mellan expertmyndigheter och andra aktörer i hela tillrinningsområdet till grundvattentäkterna.

Slutligen ställer sig Läkemedelsverket positiv till att vid önskemål samråda med ansvariga myndigheter kring ämnen för bevakningslistan som ingår i myndighetens verksamhetsområde.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Björn Eriksson efter föredragning av utredaren Marmar Nekoro. I den slutliga handläggningen har även utredaren Ulrika Bergström och verksjuristen My Malm Zetterlund deltagit.

Björn Eriksson

Marmar Nekoro

Detta beslut har hanterats digitalt och är därför inte undertecknat

Kopia till: registrator LV, n.remissvar@regeringskansliet.se, anders.wannberg@regeringskansliet.se, Björn Eriksson, Marmar Nekoro, Lena Björk, Stefan Berggren.